

Françesko Petrarka

Category: Goşgular, Kitapcy, Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly

написано kitapcy | 21 января, 2025

Françesko Petrarka FRANÇESKO PETRARKA

kitapcy.ru

Françesko Petrarka, öz döwrüniň iň meşhur akyldarlarynyň biri hasaplanan dünýä belli italýan şahyry, gumanist.

• Terjimehaly

Françesko Petrarka 1304-nji ýylyň 20-nji iýulynda Arezzo şäherinde dünýä inýär. Kakasynyň ady Noter Petrarka di Parenzo, ejesiniň ady bolsa Eletta Kanigianidir.

Noter Petrarka 1302-nji ýylda milletparazlyk edilip Florensiýadan kowulýar we Arezzo göçüp gelýär. Petrarkanyň kakasy papalygyň täze merkezi Awignona gelýär, maşgalasy bolsa Karpentrasda galýar.

Françesko Petrarka öz döwrüniň Konwenewole da Prato ýaly saýlama mugallymlaryndan dil bilimini özleşdirýär.

Petrarka 1316-nji ýylda Montpellier uniwersitetinde hukukdan bilim almaga başlaýar. Emma onuň klassyky medeniýete bolan gyzyklanmasы has agdyklyk edýärdi. Hukukdan bilimi doly tamamlamak üçin 1320-nji ýylda Boloniýa gidenem bolsa, 1326-nji ýylda kakasynyň aradan çykandygy zerarly Awignona gelýär. Ol ýerde şahyr Kardinal Žowanni Kolonnanyň ýörite din ygyýarlysy bolup işläp başlaýar (1330).

Ol bu wezipede 1347-1348-nji ýyllara çenli işländigi çak edilýär. Şahyr 1333-nji ýylda Fransiýany, Flandreni, Brabantý we Finlandiýany öz içine alan Demirgazyk Ýewropa syýahatyna

çykýar. 1336-njy ýylyň dekabrynda Kolonna maşgalasynyň myhmany bolup ilkinji gezek Rimde bolýar.

1337-nji ýylda Wasluide Sorgue derýasynyň boýunda kiçijik bir jaý satyn alýar. Şol ýyl onuň gezýän aýalyndan Žowanni atly ogly bolýar. Şeýle hem ol «Meşhur erkekler» («De Viris Illustribus») eserini ýazmaga başlaýar. 1338-1339-njy ýyllarda «Afrika» atly epiki goşgusyny ýazmaga başlaýar. «Ýeňiş goşgulary» poetiki eserini ýazmak pikiri bu ýyllarda döreýär we eseriň «Söýginiň ýeňşi» bölümünü ýazmaga başlaýar.

- **Edebi we ahlak düşünjesiniň kemala gelmegi** (1340-1346)

1340-njy ýylda Pariž uniwersitetinden hem-de Rim senatorlygyndan Petrarka «Şahyrlyk täji» teklip edilýär. Şahyr Rimiň teklibini kabul edýär. Ol 1341-nji ýylda Napolä gidýär, korol Robertonyň huzurynda üç güne çeken synagdan geçýär we 8-nji aprel günü dabaraly ýagdaýda «Şahyrlyk täjini» başa geýýär.

1341-1342-nji ýyllarda «Afrikanyň» birinji wersiýasyny tamamlaýar. «Ýeniş goşgularyna-da» dowam edýär.

1342-nji ýylyň fewral (ýa-da mart) aýynda Prowensiá gitmek üçin ýola çykýar. 1342-1343-nji ýyllarda Wasluide we Awignonda ýasaýar. Şol ýyl gyzy Fran  eska hem dünýä inýär. «I  ki dünýäm» («Secretum Meum») eseriniň başyny hem ýazyp başlaýar.

Şeýle-de «Undulmajak zatlar» («Rerum Memorandarum Libri») eserini ýazmaga başlaýar. Şahyr 1343-nji ýylda Napoli şäheriniň ýer bilen ýegsan bolusynyň, adatça parahat ýagdaýda bolan portuň g  mileriniň ýeke-ýekeden suwa gark bolusynyň gözli shaýady bolýar.

- **T  ze bir garaýşa tarap** (1346-1353)

Wasluide ýaşan 1346-1347-nj ýyllarynda «Ýalñyz durmuş» («De Vita Solitaria») eserini ýazýar.

«Çopanyň goşgulary» («Bucolicum Carmen») eseriniň käbir baplaryny ýazýar. 1347-nji ýylda «Dini rahatlyk» («De Otio Religioso») eserini ýazýar.

Kola di Rienzonyň Rim reslublikasyny gaýtadan dikeltmek

boýunça synanşyklaryny goldamak üçin Rime tarap ýola rowana bolýar we synanyşygyň şowsuzlyga uçranyň eşidip, 1347-nji ýylyň dekabrynda Ženowada galýar. Ol ýerdenem Werona tarap ýola çykýar. Gara mergi keseliniň ýaýran ýyly bolan 1348-nji ýylyň ýanwar aýynda Weronadady. Şol ýylyň mart aýynda Parma dolanýar. 19-njy maýda söygülsi Lauranyň we Kardinal Kolonna ýaly birnäçe dostunyň aradan çykandygy barada eşidýär. Ýewropany aldym-berdime salan mergi keseli we birnäçe ýakyn dostlaryny ýitirmegi ony «Ölümىň ýeňşini» ýazmaga iterýär.

1350-nji ýylда Padowada «Aýan hadysalar boýunça hatlar» («Rerum Familiarium Libri») eseriniň birinji hatyny ýazýar. Florensiýada Žowanni Bokassio bilen dostlaşýar.

1351-nji ýylда Wasluýä gelýär we «Meşhur erkekler», «Canzoniere» eserleriniň üstünde işleyýär. Ol Papanyň sekretary bolmak baradaky teklipden ýüz dönderýär we Awignondaky Papalyk merkezine garşydygyny mälim edýär. «Atsyz kitap» («Liber Sine Nomine») atly hatlar ýygynndysyna başlaýar.

1352-nji ýylда «Aýan hadysalar boýunça hatlaryň», «Meşhur erkekleriň» we «Ýeňiş goşgularynyň» üstünde işleyýär. Papa Klement VI-niň aradan çykmagy bilen papa saýlanan Innokentiý VI tarapyndan ýanalmałara sezewar bolmagy onuň Awignondan göçmegine sebäp bolýar.

• **Ömrüniň ahyrky ýyllary** (1353-1374)

Petrarka 1353-nji ýylда Italiýa gelýär, ýöne ol indi Prowensiýa gitmekçi däldi. 1354-nji ýylда «Gowy we erbet mümkünçilige garşy căreleri» («De Remediis Utriusque Fortune») ýazmaga başlaýar. Şol ýylyň güýzünde Bohemiýanyň koroly Karl Italiýada resmi saparda bolup, Rimde Roman-German imperatorlygynyň täjini geýýär. Petrarka dekabr aýynda Mantowada Karl bilen duşuşýar. 1356-njy ýylда Karlyň kösgünde işe durýar. Augustyň ahyrlaryna Milana barýar. «Canzoniere» eserine üçünji gezek üýtgeşmeler girizýär. 1357-nji ýylда «Ýeňiş goşgularyny» täzeden gözden geçirýär. «Çopanyň goşgulary», «Dini rahatlyk» eserleriniň üstünde işleyýär. 1358-nji ýylда «Canzoniere» eseriniň üçünji üýtgeşme wariantyny

tamamlaýar. «Içki dünýämi» gaýtadan gözden geçirýär. 1361-nji ýylda ogly Žowanni mergi keseli zerarly aradan çykýar.

Şol ýylyň güýzünde «Gojalyk hatlary» («Rerum Senilium Libri») eserini ýazmaga başlaýar.

1362-nji ýylyň iýulynda Wenesiýa göçüp barýar. Graflar köşgünden azajyk uzakda bir jaý satyn alýar we aradan çykansoň ony kitaphanasy ýaly Wenesiýa respublikasyna tabşyrmagy wesýet edýär. Ýaz gelmänkä gyzy Fran  eska durmu  a çykýar. 1363-nji ýylda Žowanni Bokassiýony Wenesi  adaky öýünde myhman alýar. «Tanymallıgyň ýe  si» eseriniň üstünde işleýär.

1367-nji ýylyň ahyrynda Padowa barýar, soňra ýene Wenesiý dolanýar. Ondan soň ýene gaýtadan Pawiýa tarap ýola çykýar. Ýolda barýan döwri iň şowly çykan «Özüniň we başga birnäceleriniň düşünjesizligi barada» («De Sui Ipsius et Multorum Ignorantia») eserini ýazýar.

1370-nji ýylyň mart aýynda Arkuadaky täze alan öýüne göçýär. Aprel aýynda öz wesýetnamasyny ýazýar. Papanyň çakylygy bilen Rime barýarka Ferrarada saglygy ýaramazlaşýar we Padowa dolanmaga mejbür bolýar. 1370-1372-nji ýylda «Gelejekki nesillere («Posteritati») hatyny ýazýar. Bu hatda ol 1351-nji ýyla çenli durmuş ýoluny beýan edýär. 1373-1374-nji ýyllarda ol «Canzoniere» eseriniň täze sekizinji nusgasyny ýazyp guitarýar. 1375-nji ýylda bolsa bu eseriň dokuzynjy we iň soňky nusgasyny ýazýar. «Edebili  giň ýe  si» eserini ýazýar.

1375-nji ýylyň 18-nji iýulynda Arkuadaky öýünde aradan çykýar. Onuň iň soňky islegini berjaý edip Arkuadaky buthananyň howlusynda jaýlaýarlar.

• Petrarka we Laura

«Canzoniere», «Ýe  is goşgulary» eserlerinde Laura bolan söýgüsini beýan eden şahyryň söýgülisi Laurasynyň real şahs bolandygy ýa-da bolmandygy barada häli-häzirlerem jedel dowam edip gelýär. Laura Petrarkanyň goşgularynyň baş liriki gahrymany bolup çykyş edýär.

Petrarka özüniň «Wergiliý» kitabynyň bir ýerinde Laura bilen

bolan duşuşygyny şeýle beýan edýär:

«...Laura bilen ilkinji gezek ýaşlyk ýyllarymda sataşdym. 1327-nji ýylyň 6-njy aprelinde Awignondaky «St.Clare» buthanasynda säher çagy şol şäherde ýene şol wagtda emma bu gezek 1348-nji ýylда ömür nury Gün nurundan arasy üzüldi... Şum habar bilen men Parmada gezip ýörkäm, şol ýylyň 19-njy maý günü ir bilen Lýudowigiň hatyny okap tanyş boldum. Onuň syrdam we owadan bedeni ýogalan gününiň agşamy Fransiskenleriň buthanasynda jaýlanypdyr. Senekanyň «Scipio Africanus» üçin aýdyşy ýaly onuň ruhunyň gelen ýeri bolan behişde gidendigine ynanýaryn».

• **Italýan dilinde döreden eserleri:**

- 1). «Canzonaire» ýa-da «Diwan» («Rerum Vulgarium Fragmenta»);
- 2). «Ýeňiš goşgulary» («Triumphi» ýa-da «I Trionfi»).

• **Latyn dilinde döreden eserleri:**

- 1). «Afrika»;
- 2). «Çopanyň goşgulary» («Bucolicum Carmen»);
- 3). «Poetiki hatlar»; («Epistole Metrice»);
- 4). «Toba nagmalary» («Psalmi Penitentiales»);
- 5). «Meşhur kişiler barada» («De Viris Illustribus»);
- 7). «Undulmajak zatlar» («Rerum Memorandarum Libri»);
- 8). «Isanyň mazaryna zyýarat» («Itinerarium ad Sepulcrum Domini»);
- 9). «İçki dünýäm» («Secretum Meum»);
- 10). «Ýalñyz durmuş» («De Vita Solitaria»);
- 11). «Dini rahatlyk» («De Otio Religioso»);
- 12). «Gowy we erbet mümkünçilige garşıy çäreler» («De Remediis Utriusque Fortune»);
- 13). «Özünüň we başgalarynyň düşünjesizligi barada» («De Sui Ipsius et Multorum Ignorantia»).

• **Hatlar**

- 1). «Aýan hadysalar boýunça hatlar» («Rerum Familiarium Libri»);

- 2). «Gojalyk hatlary» («Rerum Senilium Libri»);
- 3). «Atsyz kitap» («Liber Sine Nomine»). Ыazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly